

Nr 897

Av herr Magnusson i Borås m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 91, angående den framtida organisationen av upplysningsavdelningen vid statens institut för konsumentfrågor, m. m.

(Lika lydande med motion nr 742 i Första kammaren)

I proposition nr 91 till årets riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag rörande omorganisation och förstärkning av den statliga konsumentupplysningen, m. m.

Konsumentupplysningen bör enligt vår mening generellt syfta till att genom utbildning och upplysning ge konsumenterna möjligheter att köpa med kunskap och omdöme. Undersöknings- och upplysningsverksamheten bör bedrivas på sådant sätt, att största möjliga effekt kan utvinnas av de resurser som ställs till upplysningens förfogande.

En saklig och effektiv konsumentupplysning är ägnad att främja produktionen av goda varor och att underlätta informationen till konsumenterna på ett sätt som även gagnar producenterna.

Förutsättningen för en väl fungerande konsumentupplysning med båda dessa målsättningar är dels ett rationellt utnyttjande av de forskningsresurser och personella resurser som olika sektorer i samhället erbjuder, dels att konsumentupplysningen disponerar tillräckliga resurser vilka ger den möjlighet att bedriva en i verklig mening objektiv informationsverksamhet.

Det kan ifrågasättas om objektivitetsproblemets hela vidd och innebörd har tillräckligt klarlagts. På det centrala statliga konsumentupplysningsarbetet måste ställas höga krav på objektivitet och saklighet. På detta område möter ett flertal svårlösta problem, av vilka här må anges några.

I undersökningsverksamheten måste bestämmas vilka fabrikat av en viss vara som skall testas och göras till föremål för information. Det är många gånger omöjligt att undersöka *alla* tillgängliga produkter inom ett varuområde. Testningen och resultatet därav skulle ofta bli så omfattande att det inom ramen för tillräckligt utrymme i press, radio och television knappast skulle kunna göras till föremål för en lättillgänglig information. En uteslutning av vissa fabrikat kan å andra sidan knappast ske utan objektivt företagna utredningar, och under alla förhållanden kan för de uteslutna produkterna uppkomma allvarliga skadeverkningar.

Motsvarande svårigheter möter då det gäller att ange de olika varornas egenskaper. Erfarenheterna har visat att olika konsumenter fäster olika avseende vid varornas egenskaper. Detta försvårar konsumenternas varujäm-förelse, vid vilka egenskaperna skall vägas mot varandra och där pris skall vägas mot kvalitet och olika grader av service.

Konsumentupplysningens uppgift bör vara att förmedla data, som hjälper konsumenten att göra en avvägning, inte att ge köpråd. Man kan inte generell bedöma sådana faktorer som varans kvalitet, pris, livslängd, service före och efter köpet m. m. och sedan väga samman allt detta och utnämna ett bestämt märke till »best buy», vilket stundom sker utomlands. Avvägningen beror i sista hand på de varierande konsumentbehov som skall tillgodoses.

Erfarenheterna från andra länder har också visat att testresultaten i stor utsträckning varierar *dels* mellan olika tester företagna av samma institution, *dels* emellan tester företagna av olika institutioner. Som exempel må här endast återopas de undersökningar som nyligen företogs i Tyskland av bl. a. de svenska Assa-låsen.

Den kända tyska konsumenttidningen Deutsche Markt-DM Test publicerade således i februari 1963 resultatet av en test i vilken Assa-låset befunnits knappast kunna rekommenderas. Den svenska tillverkaren protesterade genom bl. a. Svenska Handelskammaren i Düsseldorf och erhöll rättelse då tidskriften några månader senare publicerade nya resultat. Därvid befanns det tidigare kritiserade svenska låset motsvara högt ställda fordringar samt fick mycket god rekommendation av tidskriftens testlag.

De statliga utredningar på konsumentområdet, som ligger till grund för nuvarande organisation av forsknings- och upplysningsverksamheten koncentrerade uppmärksamheten i allt väsentligt till frågor som rörde själva konsumentvaruforskningens omfattning och innehåll. Däremot gick man inte närmare in på hur själva upplysningsverksamheten borde utformas eller försökte precisera vad den skulle avse. Dessa frågeställningar har i stället penetrerats av konsumentupplysningsutredningen, vilken funnit de svåraste bedömningarna knyta an till hur långt staten som konsumentupplysare skall sträcka sig i redovisningen av testresultaten samtidigt som den skall upprätthålla krav på saklighet och objektivitet. Att detta i sin tur är beroende av forskningsvolym och forskningens inriktning är självklart. Utredningen har framhållit, att den knappa forskningsvolymen och den därav följande inriktningen av forskningen är brister som allvarligt påverkar effektiviteten hos hela den statliga konsumentupplysningen. Utredningens slutsats är att det inte räcker med att förstärka den egentliga informationen. Väsentligt ökade personella och materiella resurser måste även tillföras den forsknings- och undersökningsverksamhet som ligger till grund för upplysningen.

Konsumentupplysningsutredningen fann frågan om koordination och utbyggnad av forsknings- och provningsunderlaget för upplysningsverksam-

heten böra bli föremål för en särskild utredning. Vi vill särskilt understryka det av utredningen framförda önskemålet att det därvid prövas i vilken utsträckning den statliga konsumentupplysningen kan hämta material från det privata näringslivet, kommunala företag och andra. Departementschefen har också sedermera uppdragit åt konsumentupplysningsutredningen att granska den statliga konsumentvaruforskningens arbetsvillkor och behov av förstärkning varvid i första hand konsumentinstitutets egna forskningsresurser skall utredas. Vi finner det för vår del angeläget att utredningen ingående undersöker möjligheterna att utnyttja även privata forskningsorgan, exempelvis företagslaboratorier, som i vissa fall har bättre förutsättningar än offentliga organ att klara en forskningsuppgift. En ensidig inriktning på att förbättra eller förstärka de *statliga* forskningsresurserna medför nämligen enligt vår uppfattning stor risk att den önskvärda breddningen av underlaget för den statliga konsumentupplysningen inte kan åstadkommas samt att dubbelarbete och splittring av de tillgängliga resursernas personal, utrustning och pengar uppstår.

Det vill synas som om i propositionen inte i tillräckligt hög grad observerats att den betydande forskningspotential som det svenska näringslivet äger, i stor utsträckning skulle kunna aktivt engageras och medverka i den av konsumentrådet samordnade forskningsverksamheten.

1963 års konsumentupplysningskommitté har till uppgift bl. a. att behandla frågorna om den statliga konsumentupplysningens utformning, inte minst rörande vad som är god sed i sådan verksamhet. Dessutom skall 1960 års radioutredning enligt tilläggsdirektiv undersöka möjligheterna att utvidga konsumentupplysningen i radio-TV och framlägga förslag till utformning av en sådan programverksamhet. Resultaten av dessa båda utredningar blir grundläggande för utformningen av den framtida konsumentupplysningen. Hit hör inte minst den viktiga frågan om det juridiska ansvaret i samband med konsumentupplysning. Först när dessa resultat liksom när frågan om den grundläggande konsumentvaruforskningens omfattning och samordning klarlagts, kan man ta ställning till frågan om konsumentupplysningens organisation och de därmed sammanhängande frågor som behandlats i propositionen.

I propositionen har förordats en undersökning om utgivning av en statlig konsumenttidsskrift. I och för sig skulle det innebära en god rationalisering att i en gemensam publikation sammanfatta allt det material som f. n. utgår i ett flertal av konsumentinstitutet utgivna publikationer. En sådan åtgärd skulle kunna underlätta upprättandet av ett samlingsregister över tillgängligt upplysningsmaterial. Det kan däremot icke vara lämpligt att skapa en gemensam konsumentupplysande tidskrift med direktinriktning på den enskilde konsumenten. En sådan tidskrift skulle säkerligen inte kunna nå en större läsekrets. Det finns redan i vårt land en mängd tidskrifter med betydande upplagesiffror, som ägnar stor uppmärksamhet åt konsument-

frågor. Det är avgjort att föredraga att dessa fortsätter sin verksamhet och att den publikation som konsumentinstitutet i fortsättningen utger skall ta sikte på att för pressen och andra vidareupplysare orientera om olika forskningsresultat.

Det bör i detta sammanhang noteras att åsikterna bland remissinstanserna visserligen starkt divergerat men att de i väsentlig omfattning funnit systemet med en publikation inriktad på vidareupplysare och kvalificerade konsumenter vara att föredraga. I den mån denna principiella inställning inte varit för handen har utredningens förslag i fråga om den nya tidskriften ansetts behöva ytterligare utredas från såväl ekonomisk som teknisk synpunkt innan ställning tas till förslaget.

Det synes oss sålunda inte möjligt eller principiellt riktigt att för närvarande fastställa organisationen av den statliga konsumentupplysningen. Vi avstyrker därför en utbyggnad av upplysningsavdelningen i nuläget efter de riktlinjer som föreslås i propositionen. Vissa förstärkningar torde emellertid kunna genomföras utan att detta behöver oförmånligt inverka vid en framtida utbyggnad. Sålunda har konsumentinstitutet i sin egen hemställan för budgetåret 1964/65 hemställt om en utökning av upplysningsavdelningen för en kostnad av omkring 240 000 kronor. Det är rimligt att denna utökning företages så länge institutet måste räkna med att verksamheten på konsumentforskningsområdet kommer att bedrivas efter hittills gällande principer. Vi finner oss också kunna tillstyrka inrättandet av tjänsten som pressombudsman samt en successiv utbyggnad av konsumentinstitutets bildservice m. m. Frågan om upplysningscentraler i Stockholm, Göteborg, Malmö och Umeå torde däremot icke kunna bedömas förrän de pågående utredningarna om konsumentvaruforskningens och konsumentupplysningens problem framlagt sina konkreta förslag.

Förslaget att upplysningsavdelningen skall erhålla ett visst mått av självständighet och i vissa fall lyda direkt under styrelsen för konsumentinstitutet med förbigående av institutets verkställande direktör kan inte accepteras. Den omständigheten att principerna för offentliggörande av forskningsresultat m. m. måste antas på hög ansvarighetsnivå torde inte kunna åberopas såsom skäl för den föreslagna, synnerligen ovanliga, konstruktionen. Verkställande direktören representerar samma nivå som styrelsen samt har mot bakgrund av den dagliga kontakten med det praktiska arbetet minst lika stora möjligheter som styrelsen att göra de bedömningar som konsumentupplysningens effektiva och objektiva bedrivande kräver.

Med stöd av ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte, med hänsyn till att ett flertal frågor rörande konsumentvaruforskningen och konsumentupplysningen alltfjämt är under utredning,

1. avslå Kungl. Maj:ts förslag rörande omorganisation av upplysningsavdelningen vid statens institut för konsument-

frågor utom i vad avser inrättande av tjänst som pressombudsman samt kanslibiträde till denne;

2. *besluta* att de av konsumentinstitutet i petita för budgetåret 1964/65 föreslagna förstärkningarna av upplysningsavdelningen genomföres;

3. a) till *Statens Institut för konsumentfrågor*: *Avlöningar* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 1 450 000 kronor,

b) till *Statens Institut för konsumentfrågor*: *Omkostnader* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 572 000 kronor.

Stockholm den 14 april 1964

Tage Magnusson

i Borås

Gösta Bohman

Hans Nordgren

Per-Eric Ringaby